

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV.

V Ljubljani 1. oktobra 1864.

List 19.

Neprijatelji šol.

I.

Otrokom naših prvih staršev ni bilo treba v šolo hoditi, zemlja je bila dosti prostorna za nje; kraje, lepe in rodovitne pod toplim podnebjem so si poljubno zbirali. Tubalkanju, od kterega se bere, da je prvi začel bron liti, se ni bilo treba bati konkurencije. V patriarhalnem stanu, pri kočovniških ljudstvih, v krajih pod milim obnebjem, kjer zemlja vsega obilno ponuja, tam ni tako potreba šol. Ali pri nas in pa v sedanjih časih je vse drugače. Ljudi je čedalje več na svetu, zemlja pa zavoljo tega ni prostornejša, in le tistemu kaj dá, kateri jo prisili; dela ne primanjkuje le takšnemu rokodelcu, ki se je kaj po svetu ozerl; navadne kupčijske pota se dostikrat zapirajo, in kupčevavec mora gledati, kje si bode drugačnih odperl. Za vse te reči je pa treba vednosti; ljudstvo mora biti podučeno.

Poglejmo, kako je bilo to pri izvoljenemu ljudstvu božjemu. V puscavi Izraelci niso imeli šol; pozneje nahajamo pri njih preroške šole, in po Babilonskem preselovanji imel je vsaki kraj svojo lastno šolo. Judje so prekosili vse tačasne ljudstva v vednostih; znali so že tačas dobro kupčevati; najdemo jih ob Kristusovem času naseljene po vsem svetu.

Na prvi pogled bi mislil človek, da je v sedanjih časih nepotrebno govoriti od potrebe ljudskih šol; vendar temu ni tako. Veliko jih je iz vseh stanov, ki ljudske šole pisano gledajo in bi jih radi odpravili, ko bi se le dalo. Kteri pa so neprijatelji šol?

Obertnik, ki dela spise, ne sovraži šole, — kramarju, ki se je v nji naučil račune delati, pride na hvalo, — kmet ki prebira „Novice“ ali „Danico“ tudi ne sovraži šole; pisano jo gleda le tisti iz med prostega ljudstva, ki nič ne zna, razun svojega dela, tedaj ne more razumeti, kako bi mu šola kaj koristila po latinskem pregóvoru: „Ignoti nulla cupido“ (kar ne poznam, tega si tudi ne želim).

„Za prosto ljudstvo je motika pa sekira“, besedujejo nekteri, „če bo vse v šolo hodilo, kdo bo pa delal?“

Perviĉ je treba premisliti, da je v vsaki ljudski šoli, ĉe veĉ ne, vsaj dve tretjini otrok terdih glav, ki se ne bodo nikdar z uĉenostjo kruha sluŹili, ker se za silo brati in pisati ali kaj malega raĉuniti nauĉe; modri stvarnik je Źe svēt tako naredil, da izraste zmirom veĉ ljudi po telesu, kakor po duhu, krepkih; taki raji delajo, kakor da bi se uĉili. Pa ko bi res vsi ljudje bili brihtne glave in imeli veselje do uĉenosti, bogati pa ne bodo nikdar vsi, in revni bodo zmirom morali delati; umnega posla pa ima vsak raji od nevednega.

Prevzetni in neverni Rušò je iz same ošabnosti svetu hotel dokazati, da so véde in znanosti ĉloveški rod pokazile in ob sreĉo pripravile. „Da so véde ĉloveškemu rodu na dobro, dokazal bo vsak lahko, ali jaz hoĉem nàsprotno terditi, in svet bo s perstom na me kazal“, modreval je zapeljivi uĉenjāk. Njegov Emil, vzor ĉloveka, ko bi imel biti izrejen, je rastel brez vere in brez poduĉenja!! Kdo pa dandanašnji kaj takšnega veruje? Će pa véde in znanosti v resnici ĉloveški rod blaŹijo in mu, v dobro obrnjene, pripomorejo k veĉni in ĉasni sreĉi, zakaj bi jih pa ne privosĉili delavnemu ĉloveku? Ali je mar nevednost mati in varhinja ŹedolŹnosti? Za današnji ĉas bolj veljajo besede uĉenika vseh uĉenikov: „Bodite zviti, kakor kaĉe“. Ali je mar tam manje hudodelstev in zloĉinstev, kjer je ljudstvo nevedno in v šole ne hodi? Kaj so mar sirovi ljudje naj mirnejši in zvestejši podloŹni? Kdo bo neki kaj takega dokazal? Mar je nevedni kristijan boljši od poduĉenega?

Kdo more kaj takega terditi! Mati katoliška cerkev ni nikdar sovraŹila šol, in ona si je nekđaj prizadevala tudi za ĉasni blagor svojih podloŹnih, kar je hotla s podukom mladine doseĉi. V rokah nevednega ali hudobnega zdravnika se pa naj boljše zdravila spremené v strup, tako je tudi z uĉenostjo.

„Šole se ne bojim, pa sitnosti s šolo sklenjenih se bojim.

Ljudje so že tako revni in z davki obloženi, sedež pa bodo mogli šolo zidati in učitelja plačevati. Ljudstvo moje fare sam podučujem, kolikor mu je treba. Sedaj pa dobim učiteljčka. Se vé, kakšni so mladi ljudje; bogajo neradi, in imel bom sitnosti brez konca in kraja“. Tako govore marsikteri gospodje duhovni. To je vsaj resnično, vendar le prenapeto. Vsak stan ima svoje judeže; vendar pa učiteljček ne stoji tako terdno, da bi se ne dal premakniti; če ne bode dobro hotel sam sebi, naj zatorej gre rakom žvižgat! Duhovni je oča cele fare, in ena naj imenitnejših njegov dolžnost je šola, šola. Dobri duhovni si školnika zbrigtajo, in če ima le količkaj razuma, bode za to hvaležen. Da je pa šola dobra, je treba, da vsi, katerim je skerb za njo izročena, svojo dolžnost storé, in ti so: 1) deželna gosposka, 2) duhovni gospod in 3) pride še le učitelj.

Kako naj se učenci vadijo šteti od 1 do 10.

Kdor uči številiti, mora naj pred vediti, kakšni namen ima številjenje v prvotni šoli. Znano je, da je namen početnega številjenja v prvotni šoli dvojin. Pervič mora številjenje buditi, razvijati in izobraževati dušne moči učencev in bistriti jim um; drugič se mora učenec navaditi, da o poznejšem življenji vsakoršne naloge ročno in brez težave izštevili. Oba namena, izobraževati in umske moči likati za življenje, se ob enem lahko obravnujeta, da le učitelj umé, kako. Učitelj, ki pri podučevanju vadi učence le v postranskih nalogah, lika pri vsi natančnosti učencevo miselno moč le enostransko, ali pa vsaj ne tako, če podaja učencem take naloge, ki so mnogoverstne, in pri katerih se mora misliti, preden se izštevijo.

Po pravici se zahteva od šole, da pripravi otroke v številjenji tako daleč, da, kedar zapusté šolo, izštevijo vse naloge, ki se potrebujejo v družinskem življenji. Da pa se to doseže, je treba, da se učenci vadijo pri naj manjših številih skerbno številiti. Le neizvedeni mislijo, da je vse eno, če se mali otroci vadijo tako ali tako številiti. Čim bolj skerbno in na tanko se otroci vadijo rajtati na prvih stopnjah številstva, toliko hitreje in lažje se shaja z njimi na viših stopnjah.

Kar posebno početni nauk v številstvu zadeva, ni dvomiti, da se morajo prve vaje in številke prav na tanko počitovati s